

Resolusjon: Digitaliseringens konsekvenser for rettssikkerheten

Teknologiske endringer påvirker alle sektorer, inkludert rettsvesenet. Digitalisering, kunstig intelligens (KI), og automatisering av tjenester utfordrer tradisjonelle juridiske prosesser, noe som skaper et økt behov for økt juridisk kompetanse på disse områdene samtidig som både fremtidige og nåværende jurister må sikres økt teknologiforståelse. På studiet, på den enkelte arbeidsplass og gjennom styrket rettsvitenskapelig forskning.

Behandlingen av Profesjonsmeldingen ble derfor en skuffelse. Jusstudiet er riktignok ikke rammeplanstyrt, men tausheten om jussens rolle ga grunn til bekymring. Regjeringen har nylig fremlagt sin nasjonale digitaliseringsstrategi. Samtidig er Riksrevisjonens rapport som omhandler kunstig intelligens i staten, Dokument 3:18 (2023–2024) blitt fremlagt. Flere av Riksrevisjonens funn er sammenfallende med de kritiske punktene som Juristforbundet over tid har påpekt:

- Det er et stort behov for å avklare juridiske spørsmål i forbindelse med bruk av kunstig intelligens.
- Usikkerhet rundt tolkningen av personvernlover hindrer utvikling og bruk av KI.
- Det er et stort behov for kompetanse innen både IT og jus, spesielt knyttet til KI-prosjekter. Mange virksomheter må leie inn konsulenter på grunn av manglende intern kompetanse.
- De etiske prinsippene for ansvarlig bruk av KI, som personvern, likebehandling og transparens, ivaretas i ulik grad.
- Det mangler kontrollmekanismer som sikrer ansvarlig bruk av KI.

Uten en helhetlig satsing på juridisk utdanning, kompetanse og forskning sett i lys av den digitale utviklingen som pågår her og nå, er det liten grunn til å tro at målet om at Norge skal bli verdensledende i god, ansvarlig og rettssikker bruk av KI er realistisk.

Integrering av teknologiforståelse i jusutdanningen

For å møte fremtidens krav, er det nødvendig at teknologiske emner blir en integrert del av jusutdanningen. Man bør innhente internasjonal erfaring med hvordan andre og sammenliknbare land har gjort det. Stortinget har allerede fattet vedtak om at Regjeringen skal sørge for at kunnskap om kunstig intelligens og tingenes internett integreres i flere utdanninger. Hvordan man ser for seg dette gjennomført i tilstrekkelig grad for jussens del er høyst uklart.

Juristforbundet krever at:

- Regjeringen utreder modeller og vurderer å pålegge utdanningsinstitusjonene å inkludere KI-relaterte fag som et obligatorisk element i jusstudiet, samtidig som finansieringsmodellen for jusstudiet må evalueres.

Utredning av samfunnets fremtidige behov for jurister og digital kompetanse

Teknologiske endringer krever en kontinuerlig vurdering av samfunnets behov for jurister. Det er også nødvendig å vurdere hvilken kompetanse både nåværende og fremtidige jurister bør ha innen KI og digitalisering. Alle kommuner bør ha tilstrekkelig juridisk kompetanse, særlig innen barnevernet og plan- og byggesektoren, for å sikre barns og naturens rettsvern. Myndighetene mangler i dag en slik oversikt. Etter- og videreutdanningsbehovet for jurister i statlig og kommunal sektor må derfor utredes særskilt.

Juristforbundet krever at

- Regjeringen initierer en utredning av samfunnets nåværende og fremtidige juristbehov, samt kartlegge behovet for etter- og videreutdanningsbehovet for norske jurister i statlig og kommunal sektor. Dette med særlig fokus på digitalisering og utfordringene knyttet til kunstig intelligens.

Styrking av rettsvitenskapelig forskning i en digital verden

Satsing på juridisk forskning er avgjørende for å skape et regelverk som støtter både innovasjon og sikrer personvern og rettssikkerhet. Både statlige og kommunale etater har et økende ansvar for å implementere digitale løsninger. Uten nødvendig juridisk forskning og kompetanse for å håndtere KI risikerer vi juridiske feilvurderinger og svekket rettssikkerhet. Norge har muligheten til å bli et foregangsland, men det krever handling nå.

Dette understøttes av Riksrevisjonens rapport om kunstig intelligens i staten, Dokument 3:18 (2023–2024). Flere av Riksrevisjonens funn er sammenfallende med de kritiske punktene Juristforbundet har påpekt over tid, inkludert behovet for å avklare juridiske spørsmål knyttet til bruk av kunstig intelligens, usikkerhet rundt tolkningen av personvernlover som hindrer utvikling og bruk av KI, og behovet for IT- og juskompetanse i KI-prosjekter. Det er gledelig å se at det i kjølvannet av Utsynsmeldingen nylig ble kjent at UiB ble tildelt 11,9 millioner til prosjektet: Explainability requirements for AI used in legal decision-making. Samtidig har ikke myndighetene foretatt en samlet gjennomgang av behovet for rettsvitenskapelig forskning på 20 år.

Juristforbundet krever at:

- Regjeringen etter mønster av «Krafttak for juridisk forskning», særskilt utreder rettsvitenskapens rolle i møte med den internasjonale og digitale utviklingen og samfunnets behov.
- Regjeringen må øke støtten til juridisk forskning, særlig på områder som KI, personvern, og automatiserte beslutningssystemer.
- Nasjonale forskningsmidler må prioriteres for å sikre at Norge ikke faller bak andre land i reguleringen av nye teknologier.

Digitalisering av offentlig sektor

Det har blitt tydelig at dagens finansieringsmodell for IT-utvikling i staten må revurderes. Prosjektmodellen tvinger statlige virksomheter som NAV til å betale tilbake "gevinster" fra digitaliseringsprosjekter, selv om disse ikke har blitt realisert, noe som fører til økonomiske utfordringer og dårligere tjenester for brukerne. Manglende økonomiske gevinster fra digitaliseringsprosjekter fører til at NAV må foreta harde prioriteringer, noe som igjen fører til mer standardisering og mindre skreddersøm i saksbehandlingen. Dette svekker brukernes opplevelse av NAVs tilgjengelighet og kan skape et A- og B-lag blant veiledere og brukere.

Digitalisering av komplekse rettighetslover som Folketrygdloven er videre spesielt utfordrende på grunn av lovens skjønnsbaserte natur, mange unntak, og samordningsregler. For å lykkes med digitaliseringen må det være god samhandling mellom juridiske og IT-fagmiljøer, og veiledere og saksbehandlere må involveres for å bidra med sin innsikt i arbeidsprosesser og brukernes behov.

Juristforbundet mener at

- Staten må innføre en finansieringsmodell for digitalisering som baserer seg på reelle gevinster, og ikke tvinger virksomheter som NAV til å tilbakebetale gevinster som ikke er oppnådd.
- Digitalisering må sees som en langsiktig investering i bedre tjenester, og finansieres på en måte som ikke svekker personalressurser eller tjenestekvalitet i offentlig sektor.
- Bedre medbestemmelse må sikres for ansatte i digitaliseringsprosjekter, slik at digitaliseringen blir mer bærekraftig og tilpasset brukernes behov.
- Jurister må være involvert i utviklingen av regelverk som styrer automatiserte beslutningssystemer.
- Digitalisering i for eksempel. NAV må være balansert med hensyn til brukernes behov for skreddersydde løsninger og tilgjengelighet, slik at man unngår å skape et A- og B-lag blant veiledere og brukere.